

Schriftlezing: Matteüs 21:33-44; Johannes 7:37-44

Tekst: Jesaja 5:1-7

Ps. 65:1,2,3

Ps. 101:1,2,5

Ps. 80:1,5,6,8

Lb. 75:10,11,12

Lb. 252:1,2,3,4

Gehouden te: Baflo, 04-11-12 (9.30 u.)

Thema: Spannend, dit lied van mijn lief en zijn wijngaard!

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, broeders en zusters, jongens en meisjes,

1. De rol van feestganger

Wilt u als hoorder van de preek vanmorgen de rol van feestganger aannemen? In gedachten, in de geest, bedoel ik. Denk: Ik ben deelnemer aan een groot feest, een volksfeest bijvoorbeeld. Iets op het niveau van Koninginnedag of zo. Of een oogstfeest voor het hele dorp of de hele stad.

Dat is niet een moeilijke rol toch? Oké, niet iedereen is een even grote feestganger. Misschien voel je je een beetje geremd.

Maar stap met mij in gedachten vanmorgen in die rol van feestganger. Kom mee, we gaan naar Jeruzalem, naar het Loofhuttenfeest. Het 'Feest' zondermeer voor de mensen in Israël in bijbelse tijd. En nog steeds.

Het 'Feest' is in eerste aanleg een oogstfeest. De oogst is op een goede manier binnengehaald. En we zijn de HEER dankbaar voor zijn zegen. Het land heeft weer voldoende opgebracht dit jaar. Het 'Feest' is ook een wijnfeest. Er heerst op het feest dan ook een vrolijke, uitgelaten sfeer. Dat komt ook door de wijn en het lekkere eten, vermoed ik. Of weet ik wel zeker.

Ik loop als feestganger door de stad, zie overal de loofhutten en de vrolijke mensen. Ik hoor de muziek en zie het dansen van de kinderen en de volwassenen. Ik proef de dankbaarheid en merk dat vooral op het tempelplein. Daar, bij de tempel van de HEER, ligt en bruist het hart van het feest.

[*] Hé, kijk, daar klimt iemand op het podium. Hij pakt zijn muziekinstrument en gaat een gedicht voordragen of een lied zingen.

Wie is dat? Eh, volgens mij is het Jesaja, de profeet. Hij heeft al eerder dingen gezegd, profetieën van God doorgegeven aan onze leiders en aan ons volk.

Ssst, ssst. De mensen worden stil. Ik ook en luister naar zijn lied.

Jesaja 5:1-7 (laten) voordragen.

*1 Voor mijn geliefde wil ik zingen
het lied van mijn lief en zijn wijngaard.
Mijn geliefde had een wijngaard,*

gelegen op vruchtbare grond.

*2 Hij bewerkte de grond, haalde de stenen eruit
en plantte een edele druivensoort.*

*Hij bouwde er een wachttoren,
hakte ook een perskuip uit.*

*Hij verwachtte veel van zijn wijngaard,
maar die bracht slechts wrange druiven voort.*

*3 Welnu, inwoners van Juda en Jeruzalem,
spreek recht tussen mij en mijn wijngaard.*

*4 Wat kon ik meer aan mijn wijngaard doen,
wat heb ik te weinig gedaan?*

*Ik verwachtte zo veel van mijn wijngaard,
waarom bracht hij slechts wrange druiven voort?*

*5 Luister, ik zal jullie vertellen
wat ik met mijn wijngaard ga doen:*

*Ik ruk de doornhaag uit en breek de muur af,
zodat hij verbrand en vertrapt kan worden.*

*6 Ik zal hem laten verwilderen,
er wordt niet meer gesnoeid, niet meer gewied,
dorens en distels schieten er op.*

*De wolken zal ik opdragen
geen regen op hem te laten vallen.*

*7 Israël is de wijngaard van de HEER van de hemelse machten,
de uitgelezen aanplant zijn de inwoners van Juda.*

*Hij verwachtte recht, maar oogstte onrecht,
hij zocht rechtsbetrachting, maar vond rechtsverkrachting.*

[Thema ondertussen laten zien:]

Spannend, dit lied van mijn lief en zijn wijngaard!

2. Spannende inzet

[Feestganger:] Wat een mooi lied! Het lijkt wel een love song, een liefdesliedje. Ik heb de neiging om mee te neuriën. Maar het is ergens ook een heel vreemd lied. Zeer poëtisch vind ik het. Zo formuleren dichters hun boodschap.

Maar je wordt ondertussen wel flink aan het denken gezet. Je wordt er zelf in betrokken. Ik vraag me bijvoorbeeld af: Wie bedoelt de dichter met 'Mijn geliefde', voor wie hij zijn lied wil zingen, het 'lied van mijn lief en zijn wijngaard'?

Zijn vrouw niet. Want de geliefde is een 'hij'.

Spannend, hoe de profetische zanger inzet. Je hebt het eerst niet in de gaten. Maar het kan vanaf het begin over niemand anders gaan dan over God de HEER. Je moet

maar durven om God 'mijn geliefde' te noemen. Vind ik nogal gewaagd. Wat zullen de priesters en de leiders daarvan zeggen?

*"Voor mijn geliefde wil ik zingen
het lied van mijn lief en zijn wijngaard."*

Het lijkt wel of Jesaja met een stukje uit het Hooglied begint, de love song bij uitstek. Maar het is nu geen Pesachfeest. Toen is deze feestrol al voorgelezen. Maar het lijkt er wel wat op.

Het klinkt heel vrolijk. Het klinkt – hoe zal ik het zeggen – verliefd. Het begin swingt, en het klinkt jolig. Ik zei al, ik ging bijna mee neuriën.

Diedeldie, diedeldie! Jedidie, jedida! Wacht eens, ik hoor iets van de klank van de andere naam van koning Salomo: Jedidja. (Kwam ook nog in de bijbelquiz voorbij in 2012.) Jedidja, dat betekent: 'Lieveling van de HEER'. (2 Sam. 12:24,25)

Maar ach, het gaat in dit lied niet over een koning. En zeker niet over onze huidige koning Jotam.

*"Mijn geliefde had een wijngaard,
gelegen op vruchtbare grond."*

Deze feitelijke intro van de song is heel positief. Het gaat niet om een wijngaard zomaar ergens in the middle of nowhere. De geliefde Wijnboer heeft een wijngaard op uitstekende grond. Er wil van alles groeien. Aan de grond ligt het niet.

Ik denk aan het rapport dat de twaalf verkenners uitbrachten na hun rondreis door Kanaän:

"Wij zijn in het land geweest waar u ons naartoe hebt gestuurd,' vertelden ze aan Mozes. 'Werkelijk, het vloeit over van melk en honing, en deze vruchten groeien er.'" (Num. 13:27)

En ze lieten een tros druiven zien, die ze met zijn tweeën moesten dragen.

Gigantisch. Zou voor dit wijnfeest ook goed van pas gekomen zijn.....

Ik hoor de profetische troubadour ook zingen over de uitnemende zorg en aandacht die de Eigenaar aan zijn wijngaard heeft besteed. Vanaf de aanleg tot aan de vruchtzetting, tot vlak voor de oogst.

*"Er is sprake van vijf gebruikelijke werkzaamheden die moeten leiden tot een goede oogst: ompspitten, van stenen zuiveren, beplanten met goede wijnstokken, bouwen van een uitkijktoren voor de beveiliging, aanleggen van een wijnpersbak."*¹

Mijn geliefde heeft er dus alles aangedaan om er een prachtwijngaard van te maken. Hij wilde graag veel vruchten oogsten, zoete druiven om er een heerlijke zoete wijn van te maken.

Wijn voor het grote Feest van de HEER...

De geliefde Eigenaar had alle redenen om iets moois van zijn wijngaard te verwachten. Hij had er enorm veel liefde, aandacht en tijd ingestoken.

Maar wat was het resultaat...

Gods troubadour zingt:

¹ Drs. M.A. Buitink – Heijblom, *Jesaja, De Brug Commentarenreeks op het Oude Testament VIII*, Heerenveen, 2012, p. 52.

*"Hij verwachtte veel van zijn wijngaard,
maar die bracht slechts wrange druiven voort."*

Ik hoor hier al teleurstelling en verdriet in doorklinken. Mijn lief ging voor zoete druiven. Maar zijn wijngaard bracht alleen maar wrange druiven voort. Vreselijk zuur, niet te pruimen. Je mond trekt je ervan samen. Je kunt er hooguit nog wat azijn van maken. Maar dat was de bedoeling niet. Het ging om goede vruchten en zoete wijn voor mijn Feest!

'Hier kan ik niks mee, zegt mijn geliefde,' zingt de profeet. Wat een deceptie! Mijn wijngaard heeft me bedrogen en in de steek gelaten.

En nu word ik als feestganger zelf in dit gedicht betrokken. En moet ik er wat van zeggen. Ik ben namelijk burger van Juda; ik ben ook een inwoner van Jeruzalem. Ik hoor ook bij de gemeente van God en zijn Gezalfde en ben burger van het koninkrijk van de hemel.

Ik hoor de dichter, en achter hem de geliefde Wijngaardenier, zeggen: 'Mensen, wat kon ik nog meer doen? Ben ik in zorg en liefde te kort geschoten? Heb ik te weinig tijd besteed aan mijn wijngaard? Geef jij je oordeel eens, samen met je medeburgers en medegemeenteleden.'

*"Welnu, inwoners van Juda en Jeruzalem,
spreek recht tussen mij en mijn wijngaard."*

*Wat kon ik meer aan mijn wijngaard doen,
wat heb ik te weinig gedaan?
Ik verwachtte zo veel van mijn wijngaard,
waarom bracht hij slechts wrange druiven voort?" (vs. 3,4)*

Je mag een onderzoek doen, een enquête houden. Ik heb alle gegevens op tafel gelegd. Zeggen jullie het maar: Sta ik in mijn recht of mijn wijngaard? [Feestganger:] 'Daar sta ik dan, met de mond vol tanden. Ik wou eerst mee neuriën, maar ik doe er toch maar het zwijgen toe. Wat moet ik zeggen?'

3. Spannend wat mijn lief met zijn wijngaard gaat doen.

"Luister," klinkt er vanaf het podium op het tempelplein. 'Ja, dat doe ik al. Ik luister. Uw lied spitste mijn oren al.'

*"Luister, ik zal jullie vertellen
wat ik met mijn wijngaard ga doen:
Ik ruk de doornhaag uit en breek de muur af,
zodat hij verbrand en vertrapt kan worden."*

*Ik zal hem laten verwilderen,
er wordt niet meer gesnoeid, niet meer gewied,
dorens en distels schieten er op.
De wolken zal ik opdragen
geen regen op hem te laten vallen." (vs. 5,6)*

De Eigenaar vraagt mijn oren en mijn aandacht. Hij vertelt mij, ons, dat hij helemaal klaar is met de wijngaard, zoals die nu functioneert. Hij is er zat van dat zij alleen maar wrange druiven opbrengt. En dat het niet verandert, ondanks de voortdurende zorg en liefde die de wijnboer eraan besteedt. – Wat een geduld heeft hij gehad! God de HEER...

Ik geef mijn wijngaard over aan verwildering en verwoesting. De beschermende doornhaag en muur neem ik weg. Dan kan iedereen er inlopen om te doen wat hij wil: met vuur spelen, met lompe poten er doorheen banjeren. Of er een bulldozer door heen jagen...

'Ik trek mijn handen er vanaf. Het is mij wel goed.'

Opschietende dorens en distels zijn uitingen van de vloek van God. Dat weet ik al uit Gods verhaal in de eerste hoofdstukken van Genesis.

*"Vervloekt is de akker om wat jij hebt gedaan,
zwoegen zul je om ervan te eten,
je hele leven lang.*

*Dorens en distels zullen er groeien,
toch moet je van zijn gewassen leven."* (Gen. 3:17,18)

De wijngaard van mijn lief wordt weer woest en ledig. Een dorre en doodse boel, want de regen, het vruchtbaar makende water van God, valt er ook niet meer op. De Eigenaar houdt het weg.

Spannend, de 'ik' van het lied van de wijngaard blijkt zelfs over de wolken en de regen te beschikken.

Spannend! O help! Het gaat dus veel dieper dan zomaar een Hoogliedachtig liefdesliedje. 'Mijn lief', dat is God de HEER. Voor Hem zingt de profetische troubadour. Het is de HEER, die over wolken en regen beschikt. Hij is de Wijngaardeigenaar die ontzaglijk veel van zijn wijngaard houdt en die daar al eeuwenlang al zijn liefde en zorg aan besteedt. Om maar goede vruchten en zoete wijn te krijgen voor zijn grote Feest.

Spannend! De HEER zegt dat hij niet meer naar zijn wijngaard omkijkt. Dat hij haar prijsgeeft aan verwildering en verwoesting. Het wordt een wijngaard in de winter van het oordeel.

[Feestganger:] Ik word steeds stiller, als feestganger en toehoorder. Ik fluit niet meer mee. En ik denk..... En ik denk na..... Wat bedoelt de zanger? Wat bedoelt de profeet op het podium? Komt er een uitleg? Komt er een concrete toepassing voor de feestvierende luisteraars? Voor ons?

Steeds spannender wordt dit lied van mijn lief en zijn wijngaard!

4. Spannende duiding

De slotregels geven de clou van het gedicht aan. Dat heb je bij goede gedichten als van Jesaja en andere oude barden en troubadours. En net zo goed bij dichters van de moderne tijd. De gelijkenissen en de metaforen worden weggehaald en de werkelijkheid geopend. En die werkelijkheid is vaak hard en confronterend.

*"Israël is de wijngaard van de HEER van de hemelse machten,
de uitgelezen aanplant zijn de inwoners van Juda.
Hij verwachtte recht, maar oogstte onrecht,
hij zocht rechtsbetrachting, maar vond rechtsverkrachting."* (vs. 7)

Dat hakt er in bij de feestvierende mensen. 'Het ging dus over ons. Wij zaten in dit gedicht als burgers van de stad Jeruzalem en het koninkrijk Juda. Wij zaten erin als leden van Gods volk, als leden van de gemeente van de HEER.

Onze geschiedenis en ons gedrag werden in de gelijkenis van de wijngaard samengevat en getypeerd. Wij brachten alleen maar wrange druiven voort. Terwijl God de Heer er alles, maar dan ook alles aan gedaan heeft om goede, zoete vruchten te oogsten van zijn wijngaard.'

Vanaf het tempelpodium klinkt het scherpe profetische woord: "Jullie zijn die wijngaard van de HEER van de hemelse machten. Jullie, inwoners van Juda, zijn de uitgelezen aanplant van de hemelse Wijnboer."

En ik hoor daarin meeklinken: "Jij hoort bij die wijngaard. Jij maakt er deel van uit....."

En ineens denk ik aan de woorden van de profeet Natan tegen David, toen die met Batseba geslapen en Uria vermoord had: "*Die man, dat bent u.*" Natan had hem ook een verhaal verteld. En David had zijn eigen vonnis uitgesproken.....

"Die man, dat bent u." (Zie 2 Samuël 12:1-15)

De Wijnbouwer zei tegen ons als inwoners van Juda en Jeruzalem: "*Welnu, spreek recht tussen mij en mijn wijngaard.*" Als wij dat doen, dan veroordelen we altijd onszelf. Want aan de HEER en zijn liefde voor zijn volk ligt het niet dat wij alleen maar wrange druiven voortbrengen.

Wat zijn die wrange vruchten? Onrecht en rechtsverkrachting. Waar God de HEER recht en rechtsbetrachting verwachtte en mocht verwachten, gezien zijn liefde en gezien zijn geboden.

"In een dubbel woordspel – in dit laatste vers – blijkt dat de mooie verwachting een wrange tegengestelde werkelijkheid is geworden." ²

Was het niet heel naïef van de Wijngaardenier om alleen maar topdruiven en topwijnen te verwachten? De HEER kende zijn volk toch al vanaf het allereerste begin? De bruidstijd in de woestijn bijvoorbeeld. Niet bepaald een rooskleurige periode.

Stop, dat is een verkeerde vraag. Gods investeringen in zijn volk en zijn gemeente zijn qua tijd en liefde altijd perfect, volmaakt.

Maar wij zijn als volk en als gemeente van God zelf verantwoordelijk voor hoe wij met God liefde en zijn geboden omgaan. Hoe reageren wij op de liefde en de genade van God? Hoe reageren wij op Gods beloften van redding en vergeving? Op de beloften aangaande de Messias?

Eeuwen later hoor ik een andere profeet – dé Profeet, Jezus – een verhaal vertellen over Landheer die een wijngaard aanlegde:

² idem, p. 53

"Luister naar een andere gelijkenis. Er was eens een landheer die een wijngaard aanlegde en hem omheinde. Hij groef er een kuil voor de wijnpers en bouwde een uitkijktoren. Toen verpachtte hij hem aan wijnbouwers en ging op reis. Tegen de tijd van de druivenoogst....." (Mat. 21:33 ev.)

Ach, we hebben dat verhaal net al horen lezen.

Ook Jezus neemt zijn hoorders mee in zijn verhaal. En Hij ontlokt hun een uitspraak waarmee zij zichzelf te kijk zetten als 'onmensen' die de wijngaard niet waard zijn en die Jezus in ongeloof verwerpen.

Wrange druiven zou Jesaja dat noemen.

[Feestganger:] Ik loop nog even in gedachten rond op het Feest van Loofhutten in Jeruzalem. Het is nu wel een paar eeuwen later.

[*] Weer zie ik iemand op een podium in de tempel gaan staan. Wie is dat? Eh, volgens mij is het Jezus, de profeet uit Nazaret. Hij heeft al eerder dingen gezegd, profetieën van God doorgegeven aan onze leiders en aan ons volk.

Ik luister weer.

Voorlezen: Johannes 7:37-39

"Op de laatste dag, het hoogtepunt van het feest, stond Jezus in de tempel, en hij riep: 'Laat wie dorst heeft bij mij komen en drinken! "Rivieren van levend water zullen stromen uit het hart van wie in mij gelooft, "zo zegt de Schrift.' Hiermee doelde hij op de Geest die zij die in hem geloofden zouden ontvangen; de Geest was er namelijk nog niet, want Jezus was nog niet tot Gods majesteit verheven."

Hé, daar heb je het water uit de hemel, dat mijn lief in het lied van de wijngaard niet meer over zijn wijngaard wilde uitgieten, omdat hij haar aan de verwildering had prijsgegeven.

Nu gaat het water als de Geest stromen uit je hart, als je bij Jezus je dorst komt lessen en drinkt van het levende water, dat Hij zelf is.

Voorlezen: Johannes 7:40-44

"Toen de mensen in de menigte dit hoorden zeiden ze: 'Dit moet wel de profeet zijn.' Anderen beweerden: 'Het is de messias, 'maar er werd ook gezegd: 'De messias komt toch niet uit Galilea? De Schrift zegt toch dat de messias uit het nageslacht van David komt en uit Betlehem, waar David woonde?' Zo ontstond er verdeeldheid in de menigte, en sommigen wilden hem grijpen, maar niemand deed hem iets."

Inderdaad, deze gebeurtenis uit Johannes 7 is geen gedicht. Maar de woorden van Jezus hebben evenveel kracht als die van de profetische troubadour Jesaja. Omdat het uiteindelijk beide woorden van God zijn, vervuld van de Heilige Geest.

Het zet je aan het denken.

Het lied van mijn lief en zijn wijngaard is zeer confronterend, vooral in de duiding aan het slot. Wat spannend!

Gods liefde en zorg voor de wijngaard van zijn gemeente zijn onvoorstelbaar groot en kostbaar. Wat doe ik daarmee? Wat doe jij daarmee? Hoe vruchtbaar ben je? Weet dat je alleen vruchtbaar bent in verbondenheid aan Hem, die de ware wijnstok is. Zonder Hem kun je niets doen, maar in verbondenheid met Hem komen er goede vruchten. Heerlijke zoete wijn voor het grote Feest van de HEER.

Amen.